

Ylä-Savon SOTE

KUNTA YHTYMÄ

Hoito- ja hoivapalvelut

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
HOITO- JA HOIVAPALVELUT
IKÄIHMISTEN OMAISHOITO

Myöntämisperusteet

Sisältö

1	SÄÄDÖKSET.....	2
1.1	Ohjaava lainsäädäntö	2
2	KÄSITTEET	2
3	MYÖNTÄMISPERUSTEET	2
3.1.1	OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN	3
3.1.2	HOIDON TARPEEN ARVIOINTI.....	3
3.1.3	KUKA VOI OLLA OMAISHOITAJA?	3
3.1.4	SOVELTUVA KOTI	4
3.1.5	HOITOPALKKIO JA SEN MAKSAMINEN	4
3.1.6	OMAISHOITOA TUKEVAT PALVELUT	4
3.1.7	OMAISHOIDON TUEN MAKSULUOKAT JA KRITERIT TUEN MAKSAMISELLE	4
3.1.8	OMAISHOIDON TUEN PÄÄTTYMINEN TAI IRTISANOMINEN	6
3.2	LAKISÄÄTEINEN VAPAA.....	6
3.2.1	LAKISÄÄTEISTEN VAPAIEN JÄRJESTÄMISMUODOT	7
4	YHTEYSTIEDOT	8

1 SÄÄDÖKSET

1.1 Ohjaava lainsäädäntö

- Omaishoidon tuki perustuu lakiin omaishoidontuesta (937/2005).
- Vanhuspalvelulaki (980/2012)
- Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana hoidettavalle annettavien omaishoitoa korvaavien palvelujen maksuista on säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992, 6b §). Muista omaishoidon tukeen sisältyvistä palveluista perittävistä maksuista ja hoitopalkkiosta hoidettavalta perittävästä maksuista ei ole erikseen säädetty, joten maksut voidaan määrätä maksuja koskevien yleissäännösten perusteella.
- Kansallinen kotihoidon kehittämissuunnitelma, STM 2014:2

2 KÄSITTEET

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämisestä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavan läheisen henkilön avulla.

Omaishoitajalla tarkoitetaan hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoito sopimuksen.

Omaishoitotosopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämiseksi. Toimeksiantosopimuksella kuntayhtymä antaa omaishoitajan hoidettavaksi tehtäviä, joiden järjestämisestä sen olisi huolehdittava muulla tavalla, jos omaishoito ei olisi mahdollista.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaata ja omaishoitoa tukevista palveluista.

3 MYÖNTÄMISPERUSTEET

Omaishoito on hoitomuoto, joka tukee heikentyneen toimintakyvyn, sairauden tai vamman vuoksi hoitoa tai huolenpitoa tarvitsevien henkilöiden kotona asumista. Huolenpito voi olla myös hoidettavan päivittäisten toimien tukemista, ohjaamista tai valvontaa. Omaishoitoon voi sisältyä myös hoidettavan auttamista kodin ulkopuolissa toiminnoissa. Omaishoidon tukea ei kuitenkaan myönnetä jos avuntarve kohdistuu pelkästään asiointi- ja kodinhoitotehtäviin.

Omaishoito voidaan valita hoitomuodoksi, jos se on hoidettavan edun ja toiveiden mukaista ja hänellä on omaishoitajaksi halukas, kykenevä ja soveltuva omainen tai muu läheinen ihminen.

Hoidettavan hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan, miltä osin omaishoitaja vastaa hoidettavan hoidosta ja huolenpidosta ja miltä osin niihin mahdollisesti vastataan muilla palveluilla. Lisäksi

suunnitelmaan kirjataan palvelut ja muut tukitoimet, joita hoidettava tarvitsee omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon lisäksi.

Omaishoitosopimuksen tekeminen edellyttää pääsääntöisesti, että omaishoidon oletetaan kestävän vähintään kolme kuukautta. Saattohoidon tai muun raskaan siirtymävaiheen aikana sopimus voidaan harkinnan mukaan tehdä myös tätä lyhyemmäksi ajaksi. Omaishoitosopimus ei tule kysymykseen tapauksissa, joissa hoidettava on kuntayhtymä järjestämässä ympärivuorokautisessa hoidossa kodin ulkopuolella säännöllisesti yli 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa.

Omaishoidon tuki voidaan myöntää hakemuksen saapumiskuukauden jälkeisestä kuukaudesta alkaen.

3.1.1 OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN

Omaishoidon tukea haetaan hakulomakkeilla, joita saa omaishoidon tuen palveluohjaajilta, asiakasneuvonta Ohjurista ja internetistä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän sivuilta: www.ylasavonsote.fi. Hakemus osoitetaan hoidettavan kotikunnan mukaisesti palveluohjaajille. Hakemuksen liitteenä tulee olla lääkärin tai muun terveydenhuollon asiantuntijan lausunto, jossa on arvio hoidettavan terveydentilasta ja toimintakyvystä. Tarvittaessa pyydetään lääkärinlausunto myös hoitajaksi hakevan terveydentilasta.

3.1.2 HOIDON TARPEEN ARVIOINTI

Kuntayhtymä selvittää palveluja hakevan henkilön palvelutarpeet monipuolisesti ja luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen yhteistyössä hoidettavan henkilön ja hänen omaistensa tai läheistensä kanssa. Palvelutarpeen arviointi on riippumaton siitä, mikä hoitomuoto tai hoitomuotojen yhdistelmä hoidettavalle mahdollisesti valitaan. Palvelutarpeita selvitettäessä kiinnitetään huomiota henkilön fyysiseen, psyykkiseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn, voimavaroihin ja kuntoutumisen mahdollisuuteen sekä asuin- ja elinympäristön toimivuuteen. Palveluiden suunnittelu perustuu ikäihmisen toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan.

Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä asiakasta ja hänen omaistaan ohjataan ja neuvotaan muun muassa etuuksien ja tukien hakemisessa. Palvelutarpeenarviointi voidaan tarvittaessa tehdä moniammatillisena yhteistyönä esim. kotihoidon sairaanhoitajan tai kuntoutuksen henkilöstön kanssa.

3.1.3 KUKA VOI OLLA OMAISHOITAJA?

Omaishoitajana voi toimia hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö, joka on halukas, kykenevä ja soveltuva toimimaan omaishoitajana. Omaishoitajan tulee pääsääntöisesti olla täysi-ikäinen. Osana palvelutarpeenarviointia selvitetään omaishoitajaksi halukkaan kyky ja soveltuvuus tehtävään.

Perheessä voi olla yhtä hoidettavaa kohti yksi omaishoitaja. Joissakin tilanteissa voidaan sopia, että omaishoitaja hoitaa yhtä aikaa useampi henkilö, esimerkiksi sairaita vanhempiaan. Jos hoitajalla on kaksi omaishoidettavaa, tehdään asiakkaille omat hoito- ja palvelusuunnitelmat sekä asiakaskohtainen sopimus omaishoitajuudesta sekä alennetaan molempia hoitopalkkioita 30 %:lla.

Omaishoidon ollessa sitovaa ja ympärivuorokautista, voidaan omaishoidon tuen hoitopalkkio jakaa usealle hoitajalle hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjatun hoitovastuun mukaisesti. Mikäli hoitopalkkio jakautuu usealle hoitajalle, ratkaistaan oikeus lakisääteiseen vapaisiin yksilöllisesti.

3.1.4 SOVELTUVA KOTI

Omaishoito tapahtuu pääsääntöisesti hoidettavan tai hänen ja hoitajan yhteisessä kodissa. Se voi tapahtua myös omaishoitajan kodissa. Kodin, jossa hoito tapahtuu, on sovellettava omaishoitoon sellaisenaan tai tarpeellisten muutostöiden ja apuvälineiden järjestämisen jälkeen.

3.1.5 HOITOPALKKIO JA SEN MAKSAMINEN

Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Käytössä on kolme maksuluokkaa, joiden mukaan hoitopalkkio määräytyy. Palkkio maksetaan omaishoitajalle kuukausittain jälkikäteen ja se on veronalaista tuloa. Omaishoitajan tulee selvittää etukäteen hoitopalkkion mahdollinen vaikutus muihin saamiinsa etuuksiin.

Hoitopalkkion maksaminen keskeytyy hoidon keskeytyessä yli viisi (5) vuorokautta hoidettavan muusta kuin terveydellisestä syystä tai hoitajasta johtuvasta syystä. Keskeytyksistä on ilmoitettava omaishoidon tuen palveluohjaajalle. Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluessa.

3.1.6 OMAISHOITOA TUKEVAT PALVELUT

Omaishoitoon voi sisältyä omaishoidon lakisääteisten vapaiden lisäksi muita kuntayhtymän järjestämiä hoidettavalle annettavia tarpeellisia sosiaali- ja terveyspalveluita sekä omaishoitoa tukevia palveluita omaishoitajalle. Palveluista tehdään viranhaltijapäätös ja peritään asiakasmaksu voimassa olevien asiakasmaksuperiaatteiden mukaisesti.

Palveluiden myöntäminen perustuu yksilölliseen palveluntarpeenarviointiin palveluiden myöntämisperiaatteiden mukaisesti. Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan omaishoitoa tukevat palvelut.

3.1.7 OMAISHOIDON TUEN MAKSULUOKAT JA KRITTEERIT TUEN MAKSAMISELLE

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, joka maksetaan korvauksena raskaasta ja sitovasta hoitotyöstä. Määräraha kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville

alla olevien maksuluokkien mukaisesti. Hoitopalkkio voidaan yksilöllisellä harkinnalla määritellä kriiteereitä matalampaan maksuluokkaan, jos hoito- ja palvelusuunnitelmassa on sovittu säännöllisestä kotihoitosta tai lakisääteisten vapaiden lisäksi sovittua lyhytaikaishoidosta.

Maksuluokka 1: Jatkuvaa tukea tarvitseva

Tähän maksuluokkaa kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on sitovaa. Hoidettava tarvitsee lähes jatkuvasti runsaasti hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa
- peseytymisessä
- pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja/tai syömisessä
- lääkehoidon toteutuksessa,
- liikkumisessa/siirtymisissä

Omaishoidettava voi olla yksin pieniä hetkiä (noin 1-2 tuntia). Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi runsasta kotihoitoa tai ympärivuorokautista hoivaa / hoitoa. Hoidettava ei voi asua yksin tai kevyesti tuetussa asumismuodossa

Viitteellinen RAVA-indeksi 2,35–2,99

Maksuluokka 2: Erityistukea tarvitseva

Tähän maksuluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti henkilökohtaista hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ympärivuorokauden. Hoidettavaa ei voi jättää yksin.

Hoidettava on täysin autettava ja tarvitsee ympärivuorokautisesti runsaasti hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa (kasteleva, ei kykene huolehtimaan vaipan vaihdosta/wc-toimistaan),
- peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailun järjestämisessä ja syömisessä (syötettävä/letkuruokinta),
- lääkehoidon toteutuksessa,
- liikkumisessa (ei liiku omatoimisesti).

Hoidettavalla on pitkälle edennyt muistisairaus tai on vuodepotilas tai hän on saattohoidossa. Hoidettavan avuntarve on ympärivuorokautista.

Maksuluokka 2 on vaihtoehto ympärivuorokautiselle hoivalle/hoidolle.

Viitteellinen RAVA-indeksi 3 tai yli 3

Maksuluokka 3: Omaishoidon tuen korottaminen erityistapauksissa

Omaishoitajalle, joka jää ansiotyöstä hoitamaan maksuluokkaan 2 kuuluvaa omaishoidettavaa. Edellytyksenä on, että hoitajalle järjestyy mahdollisuus olla pois ansiotyöstä, eikä hän saa mitään

muuta korvausta ansiotulon menetyksestä. Hoitaja on työikäinen. Hoidettava on avuntarpeen perusteella maksuluokassa 2. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ympärivuorokauden.

Maksuluokka 3 edellytyksenä on, että

- hoitajalla ei ole samanaikaisesti vuorottelukorvausta (vuorotteluvapaalaki (1305/2002) 13§),
- sairausvakuutuslain mukaista erityishoitorahaa (sairausvakuutuslaki (1224/2004), 10 luku),
- äitiys/vanhempainrahaa.

Edellä mainittujen asioiden selvittäminen kuuluu omaishoitajaksi hakevalle itselleen.

3.1.8 OMAISHOIDON TUEN PÄÄTTYMINEN TAI IRTISANOMINEN

Kuntayhtymä voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijaosapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Omaishoidon tuen päättymisestä tehdään viranhaltijapäätös.

3.2 LAKISÄÄTEINEN VAPAA

Kuntayhtymä päättää, miten hoidettavan hoito järjestetään lakisääteisten ja muun vapaan aikana kuitenkin niin, että hoidettavan ja omaishoitajan mielipide otetaan huomioon. Omaishoitolaki turvaa hoitajalle vähintään kolme (3) päivää lomaa kalenterikuukautta kohti silloin kun hoitotyö on sitovaa. Sitovalla hoitotyöllä tarkoitetaan, että hoitotyö on jatkuvaluonteista eli hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitotyöhön ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Lakisääteiset vapaapäivät kertyvät kalenterivuositain ja niitä ei voi siirtää toiselle vuodelle. Omaishoitajien jaksamisen tukemiseksi vapaapäivät pidetään kolmen kuukauden sisällä loman kertymisestä. Poikkeustilanteista on sovittava ennakkoon omaishoidon tuen palveluohjaajaan kanssa.

Oikeutta lakisääteisiin vapaisiin ei synny silloin kun asiakas on ollut poissa omaishoidon tuen piiristä yli 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa. Lakisääteiset vapaapäivät ja hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovittu lyhytaikaishoito ei kuitenkaan vähennä lakisääteisten vapaapäivien kertymistä.

Omaishoitajan vapaasta sovitaan yhdessä omaishoitajan ja hoidettavan kanssa, mikä on kuhunkin tilanteeseen sopiva omaishoittoa korvaavan hoidon järjestämistapa. Hoitojärjestelyn on aina turvattava hoidettavan hyvinvointi, terveys ja turvallisuus.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikaisesta hoidosta, joka korvaa omaishoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa, kuntayhtymä perii sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992, 6 b §) säädetyn maksun.

3.2.1 LAKISÄÄTEISTEN VAPAIEN JÄRJESTÄMISMUODOT

Lakisääteisten vapaapäivien järjestämisestä palvelusetelillä tai toimeksiantosopimuksella tehdään viranhaltijapäätös, jossa vahvistetaan vapaan aikaisen hoivan toteuttamismuoto.

Mikäli omaishoitaja ja hoidettava haluaa kokeilla sopivaa vapaiden järjestämismuotoa, voidaan viranhaltijapäätös tehdä määräaikaisena. Ensisijaisesti lakisääteiset vapaapäivät järjestetään hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti ja tarkistetaan vuosittain.

Lyhytaikaishoito asumispalveluyksikössä

Kuntayhtymän asumispalveluyksiköissä on lyhytaikaishoitopaikkoja, joita voidaan käyttää omaishoidon lakisääteisten vapaapäivien järjestämiseen. Lyhytaikaishoitoa järjestetään yhteistyössä omaishoitajan ja -hoidettavan kanssa tehdyn suunnitelman mukaisesti. Tehostetussa palveluasumisessa lyhytaikaishoito ei sisällä lääkkeitä eikä henkilökohtaisia hygieniatuotteita.

Omaishoidon tuen palveluseteli

Palveluseteli myönnetään omaishoitajan lakisääteisen vapaan (lyhytaikaishoidon) järjestämiseen yksityisessä hoitokodissa tai asiakas voi halutessaan vaihtaa lakisääteisen vapaavuorokauden lyhyemmäksi ajaksi kotipalvelua omaan kotiin tai päivätoimintapäivään.

Sijaishoitaja toimeksiantosopimuksella

Omaishoitajan sijaisen avulla toteutettava hoito järjestetään hoidettavan kotona. Sijaishoitajan ei tarvitse olla hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö. Sijaishoitajaa koskee omaishoitolain 3 §:n 3 kohta, jonka mukaan omaishoitajan terveyden ja toimintakyvyn on vastattava omaishoidon asettamia vaatimuksia.

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisesta hoidettavasta erikseen siltä hoitoajalta, jolloin sijaishoitaja toimii omaishoitajan sijaisena. Sijaishoitajalle maksetaan toimeksiantosopimukseen perustuva palkkio yhtymähallituksen vahvistaman korvauksen mukaisesti. Toimeksiantosopimuksella järjestetty lakisääteinen vapaa järjestetään vuorokaudeksi, mutta omaishoitaja voi halutessaan vaihtaa lakisääteisen vapaavuorokauden lyhyemmäksi ajaksi.

Perhehoito

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen hoiva voidaan järjestää perhekodissa. Halutessaan vapaavuorokauden voi vaihtaa osavuorokautiseen hoitoon, joka kestää enintään 10 h/vrk. Perhehoitajana voi toimia perhehoitajakoulutuksen käynyt henkilö, jonka kanssa kuntayhtymä tekee sopimuksen perhehoitajana toimimisesta. Lyhytaikainen perhehoito ei sisällä lääkkeitä.

4 YHTEYSTIEDOT

Omaishoidon tuen palveluohjaajat tekevät kotikäyntityötä ja heidät tavoittaa parhaiten sopimalla ajankohdan etukäteen.

Iisalmen ja Sonkajärven palveluohjaaja puh. puh. 040 543 4965

Kiuruveden ja Vieremän palveluohjaaja puh. 040 760 5618